

Kellenek nekünk világítástechnikai szabványok?

A címben feltett kérdésre valószínűleg minden olvasó igennel válaszolna. A szabványok megkönnyítik a beruházók, tervezők, műszaki ellenőrök, végfelhasználók életét azáltal, hogy széles körben elfogadott és elismert műszaki megoldásokat kínálnak az élet legkülönbébb területein. A három nagy szabványosítási világszervezet, az IEC, az ISO és az ITU vezetői a 2005-ös Szabványosítási Világnap alkalmából közös üzenetükben fejtették ki, hogy a világ vezető nemzetközi szabványügyi szervezetei által kidolgozott nemzetközi szabványok komoly háttérrel képeznek a biztonság eléréséhez. A szabványügyi szervezetek eljárásai biztosítják, hogy a világ irányadó, ipari, kormányzati, akadémiai és társadalmi kérdésekben közreműködő szakértői együtt dolgozzanak ki olyan nemzetközi szabványokat, amelyek hozzájárulnak egy biztonságosabb és megbízhatóbb világ kialakításához. A nemzetközi szabványok kétszintű közmegegyezésen alapulnak: a szabványosításban érdekeltek és az országok közötti megegyezésen.

Mindezek fényében különösnek tűnhet a hazai világítástechnikai szabványosítás jelenlegi helyzete. A tárgykörrel foglalkozó MSZT/MB 838 műszaki bizottság megalakulása óta eltelt 10 évben már hagyományként alakult ki, hogy a szabványosításban résztvevő világítástechnikai szakemberek minden év elején találkoztak egymással és megbeszélték az előző év tapasztalatait, valamint a várható munkákat. Ez a sokéves gyakorlat 2006-ban megszakadt. Történt mindez azért, mert az elmúlt évek-

ben - néhány kivételtől eltekintve - a szabványok magyar nyelvű kiadását a GKM finanszírozta, különös tekintettel a műszaki jogszabályokhoz harmonizált vagy azokhoz szorosan kapcsolódó szabványokra. A költségvetési megszorítások következtében a lehetőségek egyre jobban beszűkültek, így 2005-ben az angol nyelvű közzétételek mellett csak az MSZ EN 60598-1 lámpatest szabvány legutolsó kiadása került lefordításra még valamikor az év elején. 2006-ra a helyzet tovább romlott a GKM szerződésének teljes elmaradása miatt. Ma a műszaki bizottság területén nincs olyan gazdasági szereplő, amelyik vállalni tudná, illetve akarná valamely angol nyelven közzétett nemzeti szabvány magyar nyelvű kiadásának költségeit. Ilyen feltételek mellett, vagyis konkrét napirendi pontok, azaz a várható feladatok hiányában a műszaki bizottság vezetősége úgy érezte, hogy felelőtlenység lenne a tagok idejét, energiáját egy formális ülés összehívásával igénybe venni.

Az élet persze így is megy tovább, és mivel ma már hazánk az Európai Unió teljes jogú tagja, az európai szabványok bevezetésének kötelezettsége ránk is vonatkozik. Az EN szabványok hazai bevezetésével látásra nincs is gond, aki rendszeresen követi a Szabványügyi Közlönyt vagy a VTT Fény hírlevelének Szabványfigyelő rovatát, az láthatja, hogy a szabványok az EU-ban előírt néhány hónapos közzétételi időn belül magyar szabványként is megjelennek. A baj csak az, hogy a magyar nyelvű előlap után a szabvány érdemi része már fordítás nélkül, angol nyelven ismétli meg

az eredeti EN szabvány szövegét. A szabványok szövegének értelmezése azonban a legtöbb esetben meglehetősen bonyolult feladat, sokszor még a magyarul megjelent előírások helyes értelmezése is komoly erőpróba elé állítja a szakembereket. Hogy ez nemcsak hazánkban van így, azt pl. az is bizonyítja, hogy a legterjedelmesebb világítástechnikai szabványhoz, az EN 60598: Lámpatestek. Általános követelmények és vizsgálatok c. előírás-gyűjteményhez rendszeresen adnak ki úgynevezett Interpretation Sheet-eket, vagyis lényegében értelmező magyarázatokat. Az európai vizsgáló, minősítő intézetek szakemberei is rendszeresen egyeztetik álláspontjukat egy-egy, többféleképpen értelmezhető előírás esetében.

A hazai világítási szakemberek angol nyelvismerete - nagy tisztelet a kevés kivételnek - a legtrikább esetben éri el azt a szintet,

hogy egy olyan szakszöveget, ahol minden vesszőnek súlyos jelentősége lehet, helyesen értelmezzen. Így aztán a jelenlegi helyzetet az jellemzi, hogy vannak is magyar szabványok, meg nincsenek is. Jogilag természetesen vannak, de kevés szakembernek található meg a mindennapi munkaeszközei között, és még kevesebben vannak azok, akik naprakészen ismerik is a tartalmukat. Ebből adódnak azután az olyan, sok bosszúságot, költséget és elhúzódo vitát eredményező visszasságok, hogy a különféle tenderdokumentációban, ajánlatokban rendszeresen érvénytelen, vagy egymásnak ellentmondó dokumentumokra hivatkoznak.

A magyar nyelven is elérhető előírások megjelentetéséhez állami pénzekre várni az ország jelenlegi helyzetében kilátástalannak tűnik. A kiutat csak a hazai szakma olyan mértékű megerősödése jelentheti,

1. táblázat

Téma	Állapot
Inkoherens optikai sugárzások - 1. rész: a munkahelyi mesterséges fényforrások által kibocsátott ultraibolya sugárzás	EN 14255-1, megjelent
Inkoherens optikai sugárzások - 2. rész: a munkahelyi mesterséges fényforrások által kibocsátott látható és infravörös sugárzás	EN 14255-2, előkészületben
Inkoherens optikai sugárzások - 3. rész: a Nap ultraibolya sugárzása	prEN 14255-3 tervezet, előkészületben
Inkoherens optikai sugárzások - 4. rész: Az ultraibolya, látható, infravörös expozíció fogalommeghatározásai és mennyiségei megvitatása	prEN 14277-4 tervezet, észrevételek
Munkahelyek világítása - 2. rész: Kültéri munkahelyek	párhuzamos szavazás alatt, CIE S015 és EN ISO 8995-2
Fényforrások és lámpatestek fénytechnikai adatainak mérése és megjelenítése - 2. rész: Bel- és kültéri munkahelyek adatainak megjelenítése	EN 13032-2, megjelent
Fényforrások és lámpatestek fénytechnikai adatainak mérése és megjelenítése - 3. rész: Munkahelyek tartalékvilágítási adatainak megjelenítése, megvitatása	prEN 13032-3 tervezet, észrevételek
Épületek energetikai jellemzői - Világítási energiaszükséglet - 1. rész: A világítási energia becslése megvitatása	prEN 15193-1 tervezet, észrevételek

amikor a gazdasági szereplők összefogásával olyan anyagi háttér hozható létre, amely lehetővé teszi legalább a leggyakrabban használt szabványok magyar változatának elkészítését és megjelentetését. Amíg azonban ez nem következik be, addig marad a jelenlegi gyakorlat és a kötelező angoltanulás.

E cikk azonban nem lenne teljes, ha nem adna képet a jelenleg folyamatban lévő nemzetközi szabványosítási munkákról. A teljes kép meglehetősen összetett, hiszen világítástechnikai szabványosítást több nemzetközi szervezet is folytat (ISO, IEC, CIE, CEN, CENELEC). A párhuzamos munkák elkerülésére ezek a szervezetek ma

már a legtöbb esetben egyeztetnek egymással, és sokszor a tervezetek elfogadása, a szavazás is egyszerre történik. Mivel az európai szabványokat hazánkban is kötelező bevezetni, e helyen talán a legnagyobb közérdeklődésre az Európai Szabványosítási Bizottság, a CEN TC 169-es, „Fény és világítás” nevet viselő munkabizottságának tevékenysége tarthat számot. Az 1. táblázat a munkabizottság 2005 novemberében elfogadott munkaprogramján alapul (a címek nem hivatalos fordítások). A táblázat a munkaprogramban még szereplő, de a cikk elkészítésig, 2006. májusáig már megjelent szabványokat is tartalmazza.

Arató András